

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРИНЧЕНКА

Кафедра анатомії і фізіології людини

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи

О.Б. Жильцов

2015 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Основи охорони праці

(шифр і назва навчальної дисципліни)

напрямок підготовки

6.020207 Дизайн

6.020205 Образотворче мистецтво

6.020204 Музичне мистецтво

(шифр і назва напрямку підготовки)

спеціальність

(шифр і назва спеціальності)

спеціалізація

(назва спеціалізації)

інститут, факультет, відділення

Інститут людини

(назва інституту, факультету, відділення)

2015 – 2016 навчальний рік

Робоча програма «Основи охорони праці» для студентів галузі знань 0202 Мистецтво
напряму підготовки 6.020207 Дизайн, 6.020205 Образотворче мистецтво, 6.020204 Музичне
мистецтво

Розробники:

Панченко Василь Васильович, викладач кафедри анатомії і фізіології людини
Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри (циклової комісії) анатомії і фізіології
людини

Протокол від “25” серпня 2015 року № 1

Завідувач кафедри анатомії і фізіології людини

 - (І.М. Маруненко)
(підпис) (прізвище та ініціали)

Розподіл годин звірено з робочим навчальним планом. Структура типова.

Заступник директора Інституту людини Н.А. Клішевич

© Панченко В.В., 2015 рік

© КУ імені Бориса Грінченка, 2015 рік

ЗМІСТ

1.	Опис навчальної дисципліни	4 ст.
2.	Мета та завдання навчальної дисципліни	5 ст.
3.	Програма навчальної дисципліни	6 ст.
4.	Структура навчальної дисципліни	8 ст.
5.	Навчально-методична карта дисципліни «Основи охорони праці»	9 ст.
6.	Теми семінарських занять	10 ст.
7.	Самостійна робота	14 ст.
8.	Індивідуальні завдання	15 ст.
9.	Методи навчання	16 ст.
10.	Методи контролю	16 ст.
11.	Методичне забезпечення	19 ст.
12.	Питання до модульного контролю	19 ст.
13.	Рекомендована література	21 ст.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 1,5	Галузь знань <u>0202 Мистецтво</u> (шифр і назва)	Нормативна	
	Напрямок підготовки <u>6.020207 Дизайн</u> <u>6.020205 Образотворче мистецтво</u> <u>6.020204 Музичне мистецтво</u> (шифр і назва)		
Модулів – 1	Спеціальність: _____	Рік підготовки	
Змістових модулів – 1		3-й (2роки)	-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – 1		Семестр	
Загальна кількість годин – 54		5, 6-й	-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 2	Освітньо-кваліфікаційний рівень: <u>«бакалавр»</u>	Лекції	
		10 год.	год.
		Семінарські	
		10 год.	год.
		Модульний контроль	
		3 год.	год.
		Самостійна робота	
		27 год.	год.
		Індивідуальні завдання:	
		4 год.	
Вид контролю:			
ПМК	-		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення дисципліни є надання знань, умінь, здатностей (компетенцій) для здійснення ефективної професійної діяльності шляхом забезпечення оптимального управління охороною праці на підприємствах (об'єктах господарської, економічної та науково-освітньої діяльності), формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку і усвідомлення необхідності обов'язкового виконання в повному обсязі всіх заходів гарантування безпеки праці на робочих місцях.

Завдання вивчення дисципліни полягає у набутті студентами знань, умінь і здатностей (компетенцій) ефективно вирішувати завдання професійної діяльності з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці та гарантування збереження життя, здоров'я та працездатності працівників у різних сферах професійної діяльності.

В результаті вивчення дисципліни «Основи охорони праці» молодші спеціалісти та бакалаври з відповідних спеціальностей та напрямів підготовки повинні бути здатними до вирішення професійних задач діяльності, пов'язаних з забезпеченням життя, здоров'я і працездатності під час роботи та мати такі основні загальнокультурні та професійні компетенції з охорони праці:

Загальнокультурні компетенції.

- здатність до ефективного використання положень нормативно-правових документів в своїй діяльності;
- володіння основними методами збереження здоров'я та працездатності виробничого персоналу.

в організаційно-управлінській діяльності:

- проведення заходів з профілактики виробничого травматизму та професійної захворюваності;
- здатність до організації діяльності у складі первинного виробничого колективу з обов'язковим урахуванням вимог охорони праці;
- методичне забезпечення і проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці серед працівників організації (підрозділу);

Кількість годин, відведених навчальним планом на вивчення дисципліни, становить 54 год., із них 10 год. – лекції, 10 год. – семінарські заняття, 4 год. – індивідуальна робота, 27 год. – самостійна робота, 3 год. – модульний контроль.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Правові та організаційні питання охорони праці. Основи виробничої санітарії та гігієни праці

Тема 1. Вступ. Законодавча та нормативна база України про охорону праці

Сучасний стан охорони праці в Україні та за кордоном. Основні розділи дисципліни «Основи охорони праці». Суб'єкти і об'єкти охорони праці. Основні терміни та визначення в галузі охорони праці. Класифікація шкідливих та небезпечних виробничих чинників.

Нормативно-правові акти з охорони праці (НПАОП): визначення, основні вимоги та ознаки. Структура НПАОП. Реєстр НПАОП.

Стандарти в галузі охорони праці. Система стандартів безпеки праці (ССБП). Міждержавні стандарти ССБП. Національні стандарти України з охорони праці. Санітарні, будівельні норми, інші загальнодержавні документи з охорони праці.

Акти з охорони праці, що діють в організації, їх склад і структура. Інструкції з охорони праці. Розробка та затвердження актів з охорони праці, що діють в організації.

Фінансування охорони праці. Основні принципи і джерела. Заходи і засоби з охорони праці, витрати на здійснення і придбання яких включаються до валових витрат.

Права працівників при укладанні трудової угоди та під час роботи на підприємстві, соціальне страхування від нещасних випадків і професійних захворювань.

Право працівників на пільги і компенсації за важкі та шкідливі умови праці, а також на спецодяг, інші засоби індивідуального захисту, змивальні та знешкоджуючі засоби.

Обов'язки власника щодо відшкодування шкоди працівникам у разі ушкодження їх здоров'я.

Безпека праці жінок, неповнолітніх та інвалідів.

Загальні питання організації роботи з охорони праці на виробництві. Обов'язки власника по управлінню охороною праці на підприємстві. Виконання нормативних актів про охорону праці працівників, медичні огляди, навчання та фінансування охорони праці. Створення служби охорони праці на виробництві.

Основні поняття теми: охорона праці, виробнича санітарія, гігієна праці, професійне захворювання, виробнича травма, нещасний випадок на виробництві, робоче місце, міжгалузеві та галузеві акти з охорони праці, умови праці, нагляд за охороною праці.

Семінар 1. Законодавча та нормативна база України про охорону праці.

Тема 2. Розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві

Перелік можливих небезпечних і шкідливих виробничих факторів.

Організаційні напрямки створення безпечних умов праці: навчання безпеки праці, забезпечення безпеки виробничого устаткування, забезпечення безпечного стану будівель, нормалізація санітарно-гігієнічних умов праці, забезпечення працівників засобами індивідуального захисту, забезпечення оптимальних режимів праці і відпочинку, організація лікувально-профілактичного огляду працівників.

Виробничий травматизм, його причини. Методи аналізу травматизму. Шляхи попередження травматизму.

Причини професійних захворювань. Профілактика травматизму та захворювань.

Розслідування нещасних випадків на виробництві. Відшкодування власником шкоди у разі ушкодження здоров'я працівників.

Шум та вібрація як фактори професійних захворювань.

Економічна доцільність проведення заходів з охорони праці. Визначення економічних наслідків виробничого травматизму професійного захворювання.

Основні поняття теми: професійне захворювання, виробнича санітарія, шкідливий фактор, гігієнічна характеристика умов праці, вступний інструктаж, первинний інструктаж, повторний інструктаж, позаплановий інструктаж, цільовий інструктаж, індивідуальний захист.

Семінар 2. Виробничий травматизм та професійні захворювання.

Тема 3. Освітлення та вентиляція навчальних приміщень

Основні питання безпеки праці. Небезпечні та шкідливі виробничі фактори. Шкідливі та отруйні речовини.

Фізіологічна дія метеорологічних факторів на організм людини.

Основні поняття про вентиляцію. Кондиціонування повітря. Визначення повітрообміну приміщення.

Основні поняття та гігієнічні вимоги щодо виробничого освітлення. Класифікація виробничого освітлення. Джерела світла та основні освітлювальні прилади.

Основні поняття теми: шкідливі та отруйні речовини, параметри мікроклімату, природна вентиляція, механічна вентиляція, аварійна вентиляція, загально обмінна припливно-витяжна механічна вентиляція, повітряні завіси, освітлення, показник освітленості, природне освітлення, штучне освітлення, аварійне освітлення, евакуаційне освітлення.

Семінар 3. Освітлення та вентиляція навчальних приміщень.

Тема 4. Охорона праці користувачів ЕОМ. Основи забезпечення електробезпеки

Особливості роботи користувачів ЕОМ. Зоровий дискомфорт. Перенапруження скелетно-м'язової системи. Вплив умов праці на інші системи організму. Аналіз системи «Людина – комп'ютер – середовище». Нормативні вимоги до виробничих приміщень ЕОМ. Засоби профілактики порушень стану здоров'я користувачів ЕОМ.

Санітарно-гігієнічні вимоги до параметрів навколишнього середовища кабінетів і класів з ПК.

Дія електричного струму на організм людини. Ураження людини електричним струмом. Засоби електробезпеки. Розрахунок захисного заземлення. Електрозахисті засоби. Надання першої допомоги при враженні електричним струмом.

Захист від статичної електрики. Нейтралізація зарядів і технічні дані нейтралізаторів статичної електрики.

Основні поняття теми: порушення зору, стресова ситуація, нервово-емоційні навантаження, ергономічна характеристика моніторів, електротравматизм, місцеві електричні травми, електричні опіки, металізація шкіри, механічні ушкодження, електричний удар, клінічна смерть, електричний шок, електробезпека, захисне заземлення, занулення, захисне відключення, стаціонарні заземлювачі, питомий електричний опір ґрунту, електрозахисті засоби, статична електрика, нейтралізатори статичної електрики.

Семінар 4. Охорона праці користувачів ОЕМ. Основи забезпечення електробезпеки.

Тема 5. Основи пожежної безпеки

Пожежна безпека та пожежний нагляд. Пожежна профілактика.

Процес горіння та протипожежні вимоги до будівель. Характеристика пожежо- та вибухонебезпечних приміщень. Протипожежні перепони. Основні вимоги до електрообладнання у вибухо- та пожежонебезпечних приміщеннях. Евакуаційні виходи.

Зберігання, транспортування лакофарбових матеріалів та відходів виробництва.

Способи пожежогасіння. Вогнегасні речовини. Протипожежне водопостачання. Пожежний зв'язок та сигналізація.

Навчання з питань пожежної безпеки в навчальних закладах. Порядок дій у разі виникнення пожежі.

Основні поняття теми: пожежна безпека, державна пожежна охорона, відомча пожежна охорона, добровільна пожежна охорона, державний пожежний нагляд, пожежна профілактика, процес горіння, загорання, спалах, само загорання, запалення, самозаймання, вибух, вогнестійкість, протипожежна перешкода, евакуаційні виходи, вогнегасні речовини, вогнегасники, сповісник, сигналізація, спалимість.

Семінар 5. Основи пожежної безпеки.

4. Структура навчальної дисципліни

№ п/п	Назви теоретичних розділів	Кількість годин						
		Разом	Аудиторних	Лекцій	Семінарських	Індивідуальна робота	Самостійна робота	Модульний контроль
Змістовий модуль I. Правові та організаційні питання охорони праці. Основи виробничої санітарії та гігієни праці								
1.	Вступ. Законодавча та нормативна база України про охорону праці	9	4	2	2		5	
2.	Розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві	12	6	2	2	2	6	
3.	Освітлення та вентиляція навчальних приміщень.	9	4	2	2		5	
4.	Охорона праці користувачів ОЕМ. Основи забезпечення електробезпеки. Основи пожежної безпеки	12	6	2	2	2	6	
5.	Основи пожежної безпеки	9	4	2	2		5	
Разом за навчальним планом		54	24	10	10	4	27	3

5. Навчально-методична карта дисципліни «Основи охорони праці»
Разом: 54 год., лекції – 10 год., семінарські заняття – 10 год., індивідуальна робота – 4 год.,
самостійна робота – 27 год., модульний контроль – 3 год. Коефіцієнт: 1,55

Модулі	Змістовий модуль I				
Назва модуля	Правові та організаційні питання охорони праці. Основи виробничої санітарії та гігієни праці				
Кількість балів за модуль	155 балів				
Лекції	1	2	3	4	5
Теми лекцій	Вступ. Законодавча та нормативна база України про охорону праці (1 бал)	Розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві (1 бал)	Освітлення та вентиляція навчальних приміщень (1 бал)	Охорона праці користувачів OEM. Основи забезпечення електробезпеки. (1 бал)	Основи пожежної безпеки (1 бал)
Теми семінарських занять	Законодавча та нормативна база України про охорону праці (1+10 балів)	Виробничий травматизм та професійні захворювання (1+10 балів)	Освітлення та вентиляція навчальних приміщень (1+10 балів)	Охорона праці користувачів OEM. Основи забезпечення електробезпеки. (1+10 балів)	Основи пожежної безпеки (1+10 балів)
Самостійна робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
ІНДЗ	30 балів				
Реферат	15 балів				
Види поточного контролю	Модульна контрольна робота (25 балів)				

6. Теми семінарських занять

Змістовий модуль I. Правові та організаційні питання охорони праці Основи виробничої санітарії та гігієни праці

Семінар 1.

Тема: Законодавча та нормативна база України про охорону праці

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Головні принципи державної політики з охорони праці.
2. Державний нагляд і громадський контроль за охороною праці.
3. Створення служби охорони праці в навчальному закладі.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. захист індивідуальних завдань.

Основна література: 1, 2, 12, 14

Додаткова література: 2, 5, 6

Семінар 2.

Тема: Виробничий травматизм та професійні захворювання

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Організація навчання з охорони праці.
2. Причини травматизму та захворювання.
3. Виробничий травматизм та методи його аналізу.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

Основна література: 1, 2, 12, 13, 14, 15

Додаткова література: 2, 4, 5, 6, 8

Семінар 3.

Тема: Освітлення та вентиляція навчальних приміщень

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Небезпечні та шкідливі виробничі фактори.
2. Гігієнічне нормування параметрів мікроклімату.
3. Гігієнічні вимоги щодо виробничого освітлення.
4. Визначення повітрообміну повітря.
5. Методи та засоби захисту людини від шуму та вібрації.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. захист індивідуальних завдань.

Основна література: 1, 2, 12, 14

Додаткова література: 2, 5, 6

Семінар 4.**Тема: Охорона праці користувачів OEM.**

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Охорона праці в комп'ютерних класах.
2. Ергономічні характеристики моніторів.
3. Санітарно-гігієнічні вимоги до параметрів навколишнього середовища кабінетів і класів з ПК.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

Основна література: 1, 2, 12, 13, 14, 15

Додаткова література: 2, 4, 5, 6, 8

Тема: Основи забезпечення електробезпеки

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Засоби електробезпеки: заземлення та занулення.
2. Захист від статичної електрики.
3. Охорона праці в кабінетах та її дотримання.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

Основна література: 1, 2, 12, 13, 15

Додаткова література: 1, 2, 4, 6, 8

Семінар 5.**Тема: Основи пожежної безпеки.**

План заняття

I. Теоретична частина.

Понятійно-категоріальний апарат теми.

1. Вимоги пожежної безпеки в навчальному закладі.
2. Організація пожежно-профілактичної роботи в навчальному закладі.
3. Способи і засоби для попередження і гасіння пожеж.

II. Перевірка виконання самостійної роботи.

III. Захист індивідуальних завдань.

Основна література: 1, 2, 11, 13, 14, 16

Додаткова література: 2, 4, 5, 6, 7

7. Самостійна робота

Змістовий модуль І. Правові та організаційні питання охорони праці. Основи виробничої санітарії та гігієни праці

Тема 1. Законодавча та нормативна база України про охорону праці

1. Які мають права працівники на пільги і компенсації за важкі та шкідливі умови праці?
2. Кому та при виконанні яких робіт видається спецодяг та інші засоби індивідуального захисту, змивальні та знешкоджуючі засоби?
3. Коли власник зобов'язаний відшкодувати шкоду працівникам у разі ушкодження їх здоров'я?

Тема 2. Виробничий травматизм та професійні захворювання

1. При виконанні яких робіт можуть виникати шкідливі виробничі фактори?
2. Які роботи сприяють виникненню нервово-психічних перевантажень?
3. Як реалізуються напрямки діяльності щодо створення безпечних і нешкідливих умов праці?

Основна література: 1, 2, 12, 14

Додаткова література: 2, 5, 6

Тема 3. Освітлення та вентиляція навчальних приміщень

1. Механічна вентиляція.
2. Аварійна вентиляція.
3. Природна вентиляція.
4. Джерела світла та основні освітлювальні прилади.

Тема 4. Основи пожежної безпеки.

1. Зберігання, транспортування лакофарбових матеріалів та відходів виробництва.
2. Спринклерні та дренчерні установки.
3. Пожежний зв'язок та сигналізація.

Основна література: 1, 2, 12, 13, 14, 15

Додаткова література: 2, 4, 5, 6, 8

КАРТА САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТА

Змістовий модуль та теми курсу	Академічний контроль	Бали
Змістовий модуль І. Правові та організаційні питання охорони праці. Основи виробничої санітарії та гігієни праці		
Тема 1. Вступ. Законодавча та нормативна база України про охорону праці	Індивідуальне заняття, семінарське заняття	5
Тема 2. Розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві	Семінарське заняття, модульний контроль	5
Тема 3. Освітлення та вентиляція навчальних приміщень	Індивідуальне заняття, семінарське заняття	5
Тема 4. Охорона праці користувачів ЕОМ. Основи забезпечення електробезпеки	Семінарське заняття, модульний контроль	5
Тема 5. Основи пожежної безпеки	Семінарське заняття, модульний контроль	5
<i>Разом: 27 год.</i>	<i>Разом: 25 балів</i>	

8. Індивідуальні завдання

Індивідуальна навчально-дослідна робота є видом позааудиторної індивідуальної діяльності бакалавра, результати якої використовуються у процесі вивчення програмового матеріалу навчальної дисципліни.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ) з курсу «Основи охорони праці» – це вид науково-дослідної роботи бакалавра, яка містить результати дослідницького пошуку, відображає певний рівень його навчальної компетентності.

Мета ІНДЗ: самостійне вивчення частини програмового матеріалу, систематизація, узагальнення, закріплення та практичне застосування знань із навчального курсу, удосконалення навичок самостійної навчально-пізнавальної діяльності.

Зміст ІНДЗ: завершена теоретична або практична робота у межах навчальної програми курсу, яка виконується на основі знань, умінь та навичок, отриманих під час лекційних, семінарських, практичних занять і охоплює декілька тем або весь зміст навчального курсу.

Види ІНДЗ, вимоги до них та оцінювання:

✓ науково-педагогічне дослідження у вигляді реферату (охоплює весь зміст навчального курсу) – **30 балів**.

Орієнтовна структура ІНДЗ – науково-педагогічного дослідження у вигляді реферату: вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел. Критерії оцінювання та шкалу оцінювання подано відповідно у табл. 8.1. і 8.2.

Таблиця 8.1

Критерії оцінювання ІНДЗ (дослідження у вигляді реферату)

№ п/п	Критерії оцінювання роботи	Максимальна кількість балів за кожним критерієм
1.	Обґрунтування актуальності, формулювання мети, завдань та визначення методів дослідження	5 балів
2.	Складання плану реферату	1 бал
3.	Критичний аналіз суті та змісту першоджерел. Виклад фактів, ідей, результатів досліджень в логічній послідовності. Аналіз сучасного стану дослідження проблеми, розгляд тенденцій подальшого розвитку даного питання.	15 балів
4.	Дотримання правил реферуванням наукових публікацій	2 бали
5.	Доказовість висновків, обґрунтованість власної позиції, пропозиції щодо розв'язання проблеми, визначення перспектив дослідження	5 балів
6.	Дотримання вимог щодо технічного оформлення структурних елементів роботи (титольний аркуш, план, вступ, основна частина, висновки, додатки (якщо вони є), список використаних джерел)	2 бали
Разом		30 балів

Таблиця 8.2.

Шкала оцінювання ІНДЗ
(науково-педагогічного дослідження у вигляді реферату)

Рівень виконання	Кількість балів, що відповідає рівню	Оцінка за традиційною системою
Високий	12-15	Відмінно

Достатній	9-11	Добре
Середній	5-8	Задовільно
Низький	0-4	Незадовільно

**Орієнтовна тематика реферативних досліджень з навчальної дисципліни
«Основи охорони праці»**

1. Державний нагляд та громадський контроль за охороною праці.
2. Виробничий травматизм та професійні захворювання.
3. Відшкодування власником шкоди у разі ушкодження здоров'я працівників.
4. Економічне значення заходів щодо покращення умов та охорони праці.
5. Шум та вібрація як фактори професійних захворювань.
6. Засоби та методи щодо зниження дії шуму та вібрації на людину.
7. Фактори, що впливають на умови праці: шкідливі та отруйні речовини.
8. Основні поняття про вентиляцію: природна, механічна та аварійна вентиляція.
9. Загальнообмінна, припливно-витяжна механічна вентиляція.
10. Джерела світла та види освітлювальних приладів.
11. Іонізуюче випромінювання та його дія на організм людини.
12. Засоби профілактики порушень стану здоров'я користувачами ЕОМ.
13. Правові аспекти охорони навколишнього природного середовища.
14. Нейтралізація зарядів і технічні дані нейтралізаторів статичної електрики.
15. Вимоги пожежної безпеки до закладів системи освіти України.
16. Основні вимоги до електрообладнання у вибухо- та пожежонебезпечних приміщеннях.
17. План евакуації учнів та працівників у разі виникнення пожежі.
18. Пожежний зв'язок та сигналізація.

Оцінка з ІНДЗ є обов'язковим балом, який враховується при підсумковому оцінюванні навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни «Основи охорони праці».

Бакалавр може набрати максимальну кількість балів за ІНДЗ – **30 балів**.

9. Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

• Словесні: лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.

• Наочні: спостереження, ілюстрація, демонстрація.

• Семінарські.

2) За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) За ступенем самостійності мислення: репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проектів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

10. Методи контролю

Навчальні досягнення студентів із дисципліни «Основи охорони праці» оцінюються за модульно-рейтинговою системою, в основу якої покладено принцип поопераційної звітності, обов'язковості модульного контролю, накопичувальної системи оцінювання рівня знань, умінь та навичок; розширення кількості підсумкових балів до 100.

Контроль успішності студентів з урахуванням поточного і підсумкового оцінювання здійснюється відповідно до навчально-методичної карти (п. IV), де зазначено види й терміни контролю. Систему рейтингових балів для різних видів контролю та порядок їх переведення у національну (4-бальну) та європейську (ECTS) шкалу подано у табл. 10.1, табл. 10.2.

Таблиця 10.1

Розрахунок рейтингових балів за видами поточного (модульного) контролю

Вид діяльності	Бал	∑ балів
1. Відвідування лекцій	1	5 x 1 = 5
2. Відвідування семінарських занять	1	5 x 1 = 5
3. Виконання семінарських занять	10	5 x 10 = 50
5. Виконання мод. контр. роботи	25	1 x 25 = 25
6. ІНДЗ	30	30
7. Написання реферату	15	15
7. Самостійна робота	5	5 x 5 = 25
РАЗОМ БАЛІВ		155

Розрахунок коефіцієнта: $155 : 100 = 1,55$

У процесі оцінювання навчальних досягнень бакалаврів застосовуються такі методи:

- **Методи усного контролю:** індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда.
- **Методи письмового контролю:** модульне письмове тестування; реферат.
- **Комп'ютерного контролю:** тестові програми.
- **Методи самоконтролю:** уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

Таблиця 10.2

Порядок переведення рейтингових показників успішності у європейські оцінки ECTS

Підсумкова кількість балів (max – 100)	Оцінка за 4-бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS
1 – 34	«незадовільно» (з обов'язковим повторним курсом)	F
35 – 59	«незадовільно» (з можливістю повторного складання)	FX
60 – 74	«задовільно»	ED
75 – 89	«добре»	CB
90 – 100	«відмінно»	A

Загальні критерії оцінювання успішності студентів, які отримали за 4-бальною шкалою оцінки «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно», подано у табл. 10.3.

Таблиця 10.3

Загальні критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Оцінка	Критерії оцінювання
«відмінно»	ставиться за повні та міцні знання матеріалу в заданому обсязі, вміння вільно виконувати практичні завдання, передбачені навчальною програмою; за знання основної та додаткової літератури; за вияв креативності у розумінні і творчому використанні набутих знань та умінь.
«добре»	ставиться за вияв студентом повних, систематичних знань із дисципліни, успішне виконання практичних завдань, засвоєння основної та додаткової літератури, здатність до самостійного поповнення та оновлення знань. Але у відповіді студента наявні незначні помилки.
«задовільно»	ставиться за вияв знання основного навчального матеріалу в обсязі, достатньому для подальшого навчання і майбутньої фахової діяльності, поверхову обізнаність з основною і додатковою літературою, передбаченою навчальною програмою; можливі суттєві помилки у виконанні практичних завдань, але студент спроможний усунути їх із допомогою викладача.
«незадовільно»	виставляється студентові, відповідь якого під час відтворення основного програмового матеріалу поверхова, фрагментарна, що зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Таким чином, оцінка «незадовільно» ставиться студентові, який неспроможний до навчання чи виконання фахової діяльності після закінчення ВНЗ без повторного навчання за програмою відповідної дисципліни.

Кожний модуль включає бали за поточну роботу бакалаврів на семінарських, заняттях, індивідуальну роботу, модульний контроль.

Виконання модульних контрольних робіт здійснюється в режимі комп'ютерної діагностики або з використанням роздрукованих завдань.

Реферативні дослідження, які виконує бакалавр за визначеною тематикою, обговорюються та захищаються на семінарських заняттях.

Модульний контроль знань бакалаврів здійснюється після завершення вивчення навчального матеріалу модуля.

Кількість балів за роботу з теоретичним матеріалом, на практичних заняттях, під час виконання самостійної та індивідуальної навчально-дослідної роботи залежить від дотримання таких вимог:

- ✓ своєчасність виконання навчальних завдань;
- ✓ повний обсяг їх виконання;
- ✓ якість виконання навчальних завдань;
- ✓ самостійність виконання;
- ✓ творчий підхід у виконанні завдань;
- ✓ ініціативність у навчальній діяльності.

11. Розподіл балів, які отримують студенти

Семінарські заняття, тестування					Вид контролю
Змістовий модуль 1					
T1	T2	T3	T4	T5	ПМК Коефіцієнт – 1,55
15	15	15	15	15	
МКР 1 – 25 балів					
Відвідування – 10 балів					
ІНДЗ – 30 балів					
Реферат – 15 балів					

12. Методичне забезпечення

1. опорні конспекти лекцій;
2. навчальні посібники;
3. робоча навчальна програма;
4. збірка тестових і контрольних завдань для тематичного (модульного) оцінювання навчальних досягнень студентів;
5. засоби підсумкового контролю (комп'ютерна програма тестування, комплект друкованих завдань для підсумкового контролю).

13. Питання до модульного контролю

- 1) **На які підприємства розповсюджується дія Закону України “Про охорону праці”?**
 1. на державні;
 2. на приватні;
 3. на всі підприємства.
- 2) **Які причини виробничих травм мають найбільшу питому вагу:**
 1. порушення вимог безпеки під час експлуатації транспортних засобів;
 2. незадовільна організація виконання робіт;
 3. недоліки у навчанні безпечним прийомам праці;
 4. експлуатація несправних механізмів, обладнання;
 5. недосконалість технологічних процесів.
- 3) **Як проводиться загальна оцінка умов праці за ступенем небезпечності та шкідливості:**
 1. окремі таблиці класів умов праці під час дії різних факторів;
 2. на основі вимірів рівнів окремих факторів;
 3. за кількістю балів шкідливості окремих шкідливих факторів;
 4. за напруженістю та важкістю праці;
 5. з урахуванням усіх небезпечних та шкідливих факторів на основі найвищого класу та ступеню шкідливості.
- 4) **Як покращити умови праці при наявності шкідливих речовин?**
 1. заміною шкідливих речовин найменш шкідливими;
 2. пристроєм мережі, що обгороджує;
 3. за допомогою постійного контролю температури і відносної вологості повітря;
 4. заміною мокрих способів переробки матеріалів, що порошать, сухими;
 5. вимірами швидкості руху повітря.
- 5) **У залежності від джерела виробниче освітлювання може бути:**
 1. природнім, штучним, сумісним;
 2. локалізованим і боковим;

3. загальним верхнім або місцевим;
4. комбінованим.

6) Шум як фізичне явище представляє собою:

1. гармонічне синусоїдальне коливання;
2. сполучення тональних звуків;
3. без порядне сполучення звуків різної частоти і сили;
4. кожний заважаючий звук.

7) Що є основною характеристикою ультразвуку на робочих місцях?

1. віброшкідливість;
2. віброускорення;
3. амплітуда коливань;
4. частота коливань;
5. рівень звукового тиску.

8) При повному технічному о посвідченні вантажно-підіймальна машина повинна пройти:

1. перевірку механізмів та електроустаткування;
2. перевірку тормозу;
3. перевірку сигналізації;
4. повний огляд, а також статичне та динамічне випробування.

9) Ступінь небезпеки ураження електричним струмом визначається:

1. підвищеною температурою, високою вологістю повітря, наявністю струмопровідних підлог.
2. зниженням швидкості руху повітря приміщенні;
3. підвищенням барометричного тиску;
4. можливістю одночасного доторкання людини до електрозасобу, який виявився під напругою, і до металоконструкцій, які мають з'єднання з землею.

10) Основні нормативні документи з пожежної безпеки:

1. ГОСТ 12.1.004 – 91;
2. ГОСТ 12.1.005 – 88;
3. Правила пожежної безпеки в Україні;
4. ГОСТ 12.1.007 – 76;
5. Закон України “Про пожежну безпеку”.

11) Основні принципи державної політики в області охорони праці:

1. пріоритет життя і здоров'я людини в зрівнянні з результатами діяльності;
2. максимальна виробність при мінімальних витратах на ОП;
3. установлювання своїх нормативів для кожного виробничого процесу;
4. установлювання єдиного порядку організації роботи з охорони праці в країні

12) Яким показниками визначається тяжкість виробничого травматизму:

1. коефіцієнтом травматизму зі смертельними наслідками;
2. коефіцієнтом тяжкості;
3. коефіцієнтом частоти;
4. індексом відповідності гігієнічним умовам.

13) Заходи та засоби поліпшення стану виробничого середовища за фактором мікроклімату:

1. застосування вентиляції та кондиціонування повітря;
2. механізація важких робіт;
3. облаштування в холодний період тамбурів, захисних стінок та повітряних завіс;
4. пропаганда та навчання безпечних способів праці;
5. облаштування обігрітих приміщень для періодичних обігрівань, відпочинку та прийому їжі тих, хто працює взимку на відкритому повітрі.

14) Як знизити надходження шкідливих речовин у повітря робочої зони?

1. витяжною вентиляцією;
2. герметизацією устаткування;
3. підвищенням температури в приміщенні;
4. зміною відносної вологості.

15) При проектуванні і розрахунку освітлювальних установок потрібно користуватися:

1. НПОГА-85;
2. СНІП 2-4-79/85;
3. ГОСТ 12.1.003-83;
4. Довідковою книгою проектування освітлюваних установок.

16) Під дією шуму в організмі людини виникають:

1. порушення стійкості організму;
2. комплекс порушень з боку ряду органів і систем, а також порушення слуху;
3. порушення з боку імунної системи.

17) До роботи з ультразвуковим устаткуванням допускається:

1. усі робітники;
2. особи чоловічої статі;
3. робітники, що пройшли спеціальне медичне обстеження;
4. особи, не молодше 18 років.

18) Хто безпосередньо відповідає за безпеку переміщення вантажів кранами?

1. інженер з охорони праці;
2. керівник підприємства;
3. комісія з охорони праці;
4. відповідаючий за безпеку проведення робіт по переміщенню вантажів кранами з кола інженерно-технічних робітників.

19) Категорії вибухопожежонебезпечних приміщень:

1. 1 степінь вогнестійкості;
2. Категорії Д і В.
3. надзвичайно небезпечні;
4. Категорії А і Б.

20) Які з вище перелічених речовин використовуються як засоби вогнегасіння в вогнегасниках?

1. криптон;
2. порошок сірчаних сполук цинку та кадмію;
3. вуглекислота;
4. фреон;
5. піна.

21) Що робити, якщо власник не створює робітнику безпечні для життя умови?

1. не виходити на працю;
2. припинити дію договору про працю за власним бажанням;
3. установити цей факт за допомогою спеціалістів з ОП і відмовитися від праці.

22) Які причини найбільш вагомі при виникненні виробничого травматизму?

1. незнання вимог безпеки;
2. невиконання вимог безпеки;
3. незадовільна організація виробничого процесу;
4. наявність несправних механізмів та обладнання.

23) Мікроклімат виробничого приміщення визначається складом таких параметрів:

1. температура повітря, відносна вологість, швидкість переміщення повітря, барометричного тиску;
2. теплове випромінювання;
3. виробність вентилятора;
4. різниця температур всередині та зовні приміщення.

24) Як зменшити зміст шкідливих речовин у виробничих приміщеннях?

1. застосуванням прогресивної технології виробництва;
2. безупинним контролем змісту шкідливих речовин;
3. добором проб;
4. застосуванням блокувальних пристроїв.

25) Недостатнє освітлювання приводить:

1. до засліпленості працюючих;
2. до роздратування сітчастої оболонки;
3. до появи короткозорості;

4. до зниження продуктивності праці.

26) Документом, який нормує шум є:

1. ДСН 3.3.6.037-99;
2. ГОСТ 12.1.003 – 83;
3. ДНАОП 0.00 – 12.4. – 99;
4. НРБУ / 97

27) Рівні інфразвуку формуються в діапазоні частот:

1. із середньо геометричними частотами 2 – 16 Гц;
2. з 1,5 Гц – 2000 Гц;
3. 250 Гц – 2000 Гц;
4. 1 Гц – 30 Гц.

28) В яких випадках назначається сигнальник при виконанні вантажно-підйомних робіт?

1. коли зона обслуговування машиною повністю не оглядається з кабіни крановика;
2. коли між крановиком і стропальником немає радіотелефонного зв'язку;
3. при виконанні робіт на висоті;
4. при виконанні робіт в радіусі небезпечної зони.

29) Згідно з ПУЕ – 86 опір системи заземлення для електроустановки з напругою до 1000В повинен бути:

1. 4 Ом;
2. 10 Ом;
3. 100 Ом;
4. 8 Ом.

30) По засобу виготовлення заземлення може бути:

1. контурним;
2. винесеним;
3. боковим;
4. верхнім;
5. ізольованим.

31) Як відшкодовується ушкодження здоров'я при виконанні трудових обов'язків?

1. у розмірі 70% від заробітку;
2. повний розмір втраченого заробітку;
3. втрачений заробіток і одноразова допомога згідно з договором.

32) Шляхи зниження напруженості трудового процесу:

1. використання раціонального режиму праці та відпочинку;
2. чергування робочих операцій, зміна місця роботи, зміна змісту та темпу робіт;
3. встановлення захисних екранів;
4. використання системи вентиляції;
5. застосування нейтралізаторів заряду.

33) Заходи та засоби поліпшення стану виробничого середовища за фактором складу повітря робочої зони:

1. додержання встановлених окремих режимів роботи та відпочинку;
2. удосконалення технологічних процесів, виключаючи витоки шкідливих та ядовитих речовин в атмосферу виробничих приміщень;
3. облаштування приточно-витяжної вентиляції в місцях створення газів, пари та пилу;
4. профілактика порушень водно-сольового обміну.

34) Чим забезпечується безпека праці при роботі зі шкідливими речовинами?

1. підвищенням температури і відносної вологості в приміщенні;
2. вибором устаткування, що не допускає виділення шкідливих речовин;
3. правильною експлуатацією контрольно-вимірних приладів;
4. підвищенням чутливості вимірників;
5. правильним вибором пристроїв, що обгороджують.

35) Правильний вибір і розрахунок освітлюваності забезпечує:

1. підвищення яскравості об'єктів;
2. наявність різких контрастів і тіней на робочих місцях;
3. зменшення небезпеки виробничого травматизму;

4. підвищенню яркості поверхні.

36) Рівень шуму вимірюється одиницями:

1. н/м^2 ;
2. Вт/м^2 ;
3. дБА;
4. дБА екв.

37) По засобу передачі на людину вібрація підрозділяється на :

1. загальну і локальну;
2. вертикальну і горизонтальну;
3. поверхневу і точечну;
4. ручну й опорну;
5. контактну.

38) Головним фактором ураження людини електричним струмом є:

1. сила струму;
2. час дії електричного струму;
3. напруга;
4. шлях проходження електричного струму через організм.

39) Електростатична іскробезпека регламентується:

1. ГОСТ 12.1.004 – 91;
2. ГОСТ 12.1.018 – 86;
3. Правилами пожежної безпеки.

40) Для гасіння пожеж не можна використовувати воду коли гасять?

1. пожежі паливно-мастильних речовин;
2. пожежі за межами приміщення;
3. пожежі на верхніх поверхах будівель;
4. пожежі ЕОМ;
5. пожежі в приміщеннях, де знаходиться велика кількість людей.

41) Дія системи управління охороною праці (СУОП) поширюється на :

1. усі підприємства та установи;
2. діяльність профспілок підприємств;
3. діяльність міністерства юстиції.

42) Шляхи зниження важкості праці:

1. зведення до мінімуму переміщень в просторі, переходів, які обумовлені технологічним процесом;
2. зменшення рівня шуму;
3. облаштування приміщень для обігріву в зимовий період працюючих на відкритому повітрі.

43) Якими шляхами шкідливі речовини проникають в організм людини?

1. тільки через шкіру;
2. тільки через органи дихання;
3. через шлунково-кишковий тракт, органи дихання, слизову оболонку, шкіру;
4. тільки через органи травлення.

44) Як очистити повітря від пилу?

1. підвищенням температури на робочому місці;
2. застосуванням пилеосадової камери;
3. підвищенням тиску в приміщенні;
4. застосуванням припливно-витяжної вентиляції.

45) Одиницею сили світла є:

1. люкс;
2. люмен;
3. кандела;
4. кандела/м^2 ;
5. ампер.

46) Оцінка стану шумливості виконується методом:

1. вимірювання рівнів шуму за шкалою "А";
2. урахування амплітуди та частоти звуків;

3. проведення спектрального аналізу рівнів шуму;
4. знаходження середньоквадратичних величин енергії звукового тиску.

47) Види уражень радіоактивних випромінюванням:

1. опіки шкіри, випадіння волосся;
2. променева хвороба;
3. неспецифічний біологічний вплив;
4. захворювання серцево-судинної системи;

48) Найтяжчим ураженням електричного струму є:

1. електричні обтіки;
2. механічні ураження;
3. електричний удар;
4. втрата свідомості.

49) На якій відстані між заземлювачами коефіцієнт використання поодинокого заземлювача дорівнює одиниці?

1. на будь якій відстані;
2. до 10 м.;
3. більше 10 м.;
4. більше 20 м.

50) Основні нормативні документи з пожежної безпеки:

1. ГОСТ 12.1.004 – 91;
2. ГОСТ 12.1.005 – 88;
3. Правила пожежної безпеки в Україні;
4. ГОСТ 12.1.007 – 76;
5. Закон України «Про пожежну безпеку».

14. Рекомендована література

Базова

1. Закон України «Про охорону праці» - К. Відомості Верховної Ради України № 49 ст. 668, 1992.-20. Нова редакція Закону від 21.11.02.
2. Конституція України. К., 1996. – 108с.
3. Положення про порядок розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві. Пост. Каб. Мін. України 21 серпня 2001 р. № 1094.
4. ДНАОП 0.00-4.12-99. Типове положення про навчання з питань охорони праці.
5. Строительные нормы и правила СНиП II-4-79/85 Нормы проектирования. Естественное и искусственное освещение. – М.: Стройиздат, 1980. – 29 с.
6. Державні санітарні правила і норми. ДСанПін 3.3.2 007 1998. Державні санітарні правила і норми роботи з візуальними дисплейними терміналами електронно-обчислювальних машин. Наказ № 7 Медично-санітарного управління МОЗ України від 10.12.98.
7. Санітарні норми мікроклімату робочих приміщень. Державні санітарні норми. ДСН 3.3.6.042-99 МОЗ Головне санітарно-епідеміологічне управління. Постанова № 42 від 01.12.99.
8. Закон України “Про загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності”. Пост. Каб. Мін. № 1105 від 23.09.99.
9. Загурская Л.А., Буриченко Л.А. Челюканов И.П. Методические аспекты обеспечения безопасности жизнедеятельности в чрезвычайных ситуациях Оказание первой доврачебной помощи пострадавшим. Конспект лекций.–К.: КМУГА,1999.-72с.
10. Порядок визначення страхових тарифів для підприємств, установ і організацій на загальнообов’язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на

підприємстві та професійного захворювання. Пост. Каб. Мін. № 1423 від 13.09.2000 р. зі змінами від 16.05.2001.

11. Закон України про страхові тарифи на загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку і професійних захворювань на виробництві 2001 р. зі змінами 17.01.2002.
12. Бабічев В.В., Сорокін Г.Ф. Охорона праці та техніка безпеки. К., 1996. – 224с.
13. Жидецький В.Ц. Охорона праці користувачів комп'ютерів. Львів. Афіша. 2000. – 171 с.
14. Сачков Л.С., Медвідь М.К. Охорона праці (законодавчі та нормативні акти, порядок реалізації і коментарі до них). – К.: АТ «ОКО», 1995. – 390 с.
15. Геврик Є.О. Охорона праці: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – 2-е вид., виправл. та доп. – К.: Ніка-Центр, 2005. – 296 с.
16. Катренко Л.А., Пістун І.П. Охорона праці в галузі освіти: Навчальний посібник. 2-ге вид., доп. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. -304 с.

Допоміжна

1. Положення про державну екологічну інспекцію Міністерства охорони навколишнього середовища України. Збірник постанов Уряду України, 1994, № 4 – К., 1994. С. 18-25.
2. Геврик Є.О. Забезпечення безпеки праці на виробництві. Конспект лекцій. – Львів, 1999. – 24с.
3. Носовський Т.А. Основи техніки безпеки. – К., 2002 – 140с.
4. Носовський Т.А. Основи промислової екології. – К., 1996. -.80с.
5. Піскун І.П., Піщенко В.Ф. Безпека життєдіяльності. – Львів, 1995. – 288с.
6. Дроздов В.Ф. Отоплення та вентиляція. К., 1998. – 263с.
7. Губський А.І. Цивільна оборона. – Львів, 1995. – 216с.
8. Охорона праці в школі / Упоряд. Н.Мурашко. – К.: Редакції загальнопедагогічних газет, 2003. – 128с. – (Бібліотека «Шкільного світу»).

Робоча програма навчального курсу
«Основи охорони праці»

Укладач: *Панченко Василь Васильович*, викладач кафедри анатомії і фізіології людини Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка.